

TA'LIM – O'TMISH BUGUN VA KELAJAK

NOSIROV SABOHIDDIN

Alfraganus universiteti Xalqaro munosabatlar yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Abdurahmonov Xolboy To'xtayevich

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bugungi mustaqil O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida ta'lim tizimini rivojlantirishga berilayotgan e'tibor, amalga oshirilayotgan islohotlar haqida batafsil yoritilgan. Maqolada yoshlarni ta'lim sohasidagi ilm-fan yutuqlaridan samarali foydalanishga, ertangi kunga bo'lgan ishonchini oshirishga, yurtining ozod va obod bo'lishi uchun hamma kuch va imkoniyatlarini safarbar etishiga oid taklif va xulosalar berilgan. Davlatimizning o'z oldiga qo'ygan maqsad va vazifalaridan biri ta'lim tiziminining samarali faoliyatini ta'minlash, ilm-fanni yuksaltirish, yoshlarni ilmga intilishida va ilmni yuksaltirishida zarur chora-tadbirlarni amalga oshirish hisoblanadi. Maqolada ham bu maqsadni ro'yobga chiqarish uchun millatimiz va xalqimizning ko'p asrlik tarixga ega bo'lgan ma'naviy merosini o'rganish, jahon ilm-fani yutuqlaridan dasturilamal sifatida foydalanish lozimligi chuqur tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: *ilm-fan, ta'lim, meros, texnika-texnologiya, taraqqiyot, ma'naviy-axloqiy rivojlanish, millat, innovatsiya.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье подробно освещается внимание, уделяемое развитию системы образования на новом этапе развития современного независимого Узбекистана, проводимые реформы. В статье даны предложения и выводы, касающиеся эффективного использования молодежью достижений науки в сфере образования, повышения уверенности в завтрашнем дне, мобилизации всех сил и возможностей для освобождения и процветания своей страны. Одной из целей и задач, которые ставит перед собой наше государство, является обеспечение эффективного функционирования системы образования, продвижение науки, реализация необходимых мер по привлечению молодежи к науке и продвижению науки. В статье также подробно анализируется необходимость изучения духовного наследия нашей нации и народа, имеющего многовековую историю, использования достижений мировой науки в качестве программного обеспечения для реализации этой цели.

Ключевые слова: *наука, образование, наследие, техника-технологии, прогресс*

ANNOTATION

This article covers in detail the attention paid to the development of the educational system at the new stage of the development of today's independent Uzbekistan, the reforms being carried out. The article provides suggestions and conclusions on the effective use of young people's achievements in science in education, increasing their confidence in tomorrow, mobilizing all their strength and capabilities for the liberation and prosperity of their country. One of the goals and objectives of our state is to ensure the effective functioning of the educational system, to raise science, to carry out the necessary measures for young people to strive for science and to raise science. The article also analyzes in depth the study of the spiritual heritage of our nation and people with centuries-old history, the use of world science achievements as a guideline in order to realize this goal.

Keywords: science, education, heritage, Technology-Technology, Progress

Kirish

Har qanday xalq o'z oldiga taraqqiy etish, rivojlangan mamlakatlar qatoridan o'rin olish kabi maqsadlarni qo'yadi. Yurtimizda ta'lim-tarbiya masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylanib, ta'lim va tarbiya, texnika-texnologiyalarni takomillashtirish, ilm-fanni rivojlantirish masalasiga katta e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonning jahondagi taraqqiy etgan mamlakatlar qatoridan munosib o'rin egallashi, ravnaq topishi, shubhasiz, uning ilm-fan salohiyatiga, ta'lim tizimiga bevosita bog'liqdir. 105 yillik tarixga va tajribaga ega bo'lgan otaxon universitet hisoblanuvchi O'zbekiston Milliy universitetida ham amalga oshirilayotgan yangilik va o'zgarishlar ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. O'zbekiston Milliy universiteti o'z oldiga ta'limning yuqori standartlarini belgilab, oliy ta'lim standartlarini takomillashtirishni, xalqaro andozalar asosida ta'lim sifatini yaxshilashni amalga oshirmoqda. Shu jumladan, xalqaro maydonda O'zbekiston Milliy universiteti Turkiya davlatining oliy ta'lim muassasalari, xususan, Istanbul, Anqara kabi nufuzli universitetlari bilan maqsadli hamkorlik aloqalarini o'rnatganligini misol tariqasida keltirish mumkin. Shuningdek, O'zbekiston Milliy universitetining delegatsiyasi va Turkiyaning Anqara universiteti o'rtasida imzolangan memorandum asosida ikki mamlakat oliy ta'limi do'stona munosabatlari o'rnatilmoqda. Ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilayotgan e'tibor zahirida yoshlarni yetuk, intellektual salohiyatli, ilm-ma'rifatli qilib tarbiyalash, yuksak bilim va ma'naviyatga ega mutaxassis sifatida tayyorlash, mamlakatimizning dunyo miqyosidagi nufuzini oshirish singari ustuvor vazifalarni izchil va tizimli amalga oshirish maqsadi turadi. Bundan tashqari, jahon ilm-fani rivojiga katta hissa qo'shgan

ulug' ajdodlarimizning ilmiy va ma'naviy merosini chuqur o'rganish, tahlil etish va ularning an'alarini rivojlantirish masalasiga ham katta e'tibor qaratilmoqda. Yoshlarga munosib ta'lim berish, ularning ilm-fanga, ma'rifatga bo'lgan intilishlarini ro'yobga chiqarish maqsadida oliy ta'lim tizimini, oliy o'quv yurtlarining ilmiy va o'quv jarayonlari sifatini tubdan yaxshilash ishlari olib borilmoqda.

Metodlar

Bugungi dunyoda ko'plab yuz berayotgan murakkab geosiyosiy va mafkuraviy jarayonlarda yurt tinchligi, Vatan ravnaqi, xalq farovonligi kabi tamoyillarning yangi O'zbekiston taraqqiyotini belgilashdagi ahamiyati katta. Zero, Muhtaram Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: "Biz o'z oldimizga mamlakatimizda Uchinchi Renessans poydevorini barpo etishdek ulug' maqsadni qo'ygan ekanmiz, buning uchun yangi Xorazmiylar, Beruniylar, Ibn Sinolar, Ulug'beklar, Navoiy va Boburlarni tarbiyalab beradigan muhit va sharoitlarni yaratishimiz kerak. Bunda, avvalo, ta'lim va tarbiyani rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, ilm-fan va innovatsiyalarni taraqqiy ettirish milliy g'oyamizning asosiy ustunlari bo'lib xizmat qilishi lozim"¹. Darhaqiqat, ta'lim tizimidagi islohotlar taraqqiyot va rivojlanishning mustahkam ustuni. Millatimiz ilm-ziyoni boshga toj darajasida ulug'lab, uni ko'z qorachig'idek asrab-avaylab, unga doimo sadoqatda bo'lib kelgan. Hozirgi zamonaviy taraqqiyot bosqichida "Yangi O'zbekiston — maktab ostonasidan, ta'lim-tarbiya tizimidan boshlanadi"², degan goya asosida keng ko'lamli islohotlarning amalga oshirilayotgani bu boqiy va o'chmas qadriyatlarimizning amaliy va hayotiy nishonasidir. Xususan, mamlakatimizda ta'lim tizimini takomillashtirish maqsadida amalga oshirilgan islohot va yangilanishlardan biri 2020-yilning 23-sentabrda "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning yangi tahriri qabul qilinishi bo'ldi. Ushbu qonun bilan 1997-yil 29-avgustdagi "Ta'lim to'g'risida"gi hamda "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida"gi qonunlar o'z kuchini yo'qotdi. O'zbekiston oliy ta'lim tizimi sohasidagi islohotlar sog'lom, yetuk, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, tarbiyalashga qaratilgan bo'lib, unda bir qator ustuvor yo'nalishlar namoyon bo'lgan:

- talaba yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash va rivojlantirish;
- yoshlar ma'naviyati va mafkuraviy immunitetini mustahkamlash;
- yoshlarda xalqqa muhabbat, yurt farovonligi uchun kurashish kabi fazilatlarni tarbiyalash;
- mustaqil fikrlash va faoliyat olib borish;
- talabalarning kreativ tafakkuri va liderlik xislatlarini rivojlantirish;

¹ O.M.Gaybullayev. Milliy g'oya tarixi va nazariyasi. -T.: «Fan va texnologiya», 2019

² O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinganligining 28 yilligiga bag'ishlangan O'zbekiston xalqiga bayram tabrigi. 07.12.2020y.

— ta'lim tizimi, pedagoglarning burch va mas'uliyatlarini belgilash masalalariga berilayotgan e'tibor kabilar o'z aksini topgan.

Jadval: 2020-2025 yillar davomida O'zbekistonda ta'lim tizimida amalga oshirilgan asosiy islohotlar

Yil	Islohot / Yangilik	Qisqacha Tavsif
2020	“Ta'lim to'g'risida”gi qonunning yangi tahriri	Ilm-fan va ta'limni zamon talablariga moslashtirish uchun yangi qonun qabul qilindi.
2021	Prezident maktablari faoliyatining kengayishi	Iqtidorli yoshlarni aniqlash va ularni zamonaviy metodlar bilan o'qitish uchun sharoit yaratildi.
2022	“Yangi O'zbekiston – maktab ostonasidan boshlanadi” loyihasi	Umumiy o'rta ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan.
2023	OTMlar sonining oshishi – 125 taga yetishi	47 ta yangi OTM va xorijiy filiallar ochildi.
2024	Oliy ta'limda kredit-modul tizimi joriy qilinishi	Ta'limda moslashuvchanlik va xalqaro standartlarga muvofiqlik ta'minlandi.

Natijalar va muhokama

Ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, yurtimizda xalqimizning kop asrlik tarixga ega bolgan ma'naviy-intellektual merosini o'rganish, jahon ilm-fani va texnikasi yutuqlaridan bahramand bo'lish, dunyoning mashhur ilm dargohlarida o'qish-o'rganish imkoniyati vujudga keldi. Qolaversa, mamlakatning ilmiy-intellektual salohiyatini kuchaytirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Tadqiqot natijalariga ko'ra “Taraqqiyot strategiyasi”ning 42, 43 va 44-maqсадlarida o'z aksini topgan “2026-yilga qadar o'quv dasturlari va darsliklarni ilg'or xorijiy tajriba asosida to'la qayta ko'rib chiqib, amalda joriy etish”, “Malakali o'qituvchilarning oylik maoshlarini bosqichma-bosqich 1000 AQSh dollari ekvivalentiga yetkazish”, “Maktablarda ta'lim sifatini oshirish, pedagog-kadrlarning bilimi va malakasini xalqaro darajaga olib chiqish”³ kabi masalalarni birinchi ustuvor vazifa sifatida qabul qilish, shuningdek ta'lim va ma'rifat masalalari, yangi texnika, zamonaviy texnologiyalarni va ulardan amaliyotda foydalanish tamoyillarini ishlab chiqishni amalga oshirish lozimligi haqida o'z fikr va mulohazalarimni bildirmoqchiman. Jumladan, ta'lim tizimi sifatini oshirishning ustuvor yo'nalishlarini ta'minlash zamon talabi hisoblanadi. O'z

³ <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>. Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi.

tengdoshlarimizning fikrlarini, qarashlarini o'rgangan holda ta'lim tizimidagi barcha islohot va yangilanishlar faqat qog'ozda, qaror yoki hujjatlarda emas, amaliyotda ham keng joriy etilayotganligini alohida ta'kidlash lozim. Ta'lim tizimi sifati va samaradorligini oshirish yo'lida ularning moddiy-texnik bazasini shakllantirish, yangi avlod o'quv-ilmiy adabiyotlarini yaratish, ta'lim sifatini monitoring qilish ishlari olib borilmoqda. Bundan tashqari, iqtidorli talaba yoshlarining xorijiy davlatlarda amaliyot o'tashlari va hamkorlik aloqalarini ishlab chiqishlari uchun ham sharoitlar yaratilmoqda. Talabalarning o'z mutaxassisliklari bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash masalalari ham keng ilgari surilmoqda. Ta'lim tizimida tizim sifati va samaradorligini oshirishning yo'nalishlaridan biri o'qitish jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq qilishdir. Ta'lim sifatini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlariga quyidagilarni misol qilib keltirish mumkin:

- ta'lim sohasiga oid Davlat ta'lim standartlarini joriy qilish;
- o'quv jarayonlarini izchil va tizimli sistema asosida amalga oshirish;
- iqtidorli talabalarning zamonaviy, interaktiv g'oya va takliflarini qo'llab-quvvatlash;
- o'quv jarayonlariga xorijiy oliy talim muassasalari, ilmiy markazlarining professor-o'qituvchilarini jalb qilish.

Ta'lim tizimini tizimli isloh qilish va samaradorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, ta'lim tizimini modernizasiya qilish, rivojlangan ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida ta'lim sohasida yangi islohotlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kunda mamlakatimizda yangi-yangi oliy o'quv yurtlari, dunyodagi yetakchi universitetlarning filiallari tashkil etilmoqda. Misol uchun, so'nggi 4 yilda mamlakatimizda 47 ta yangi oliy ta'lim muassasasi, jumladan, xorijiy universitetlarning filiallari tashkil etilib, oliy o'quv yurtlarining soni 125 taga yetganligi hech kimga sir emas. Jonajon Vatanimizning qiyofasi tubdan o'zgarib, xalqimiz farovonligi kundan-kunga oshib borarkan, ta'lim tizimidagi islohotlarning keng qamrovda olib borilishi barkamol, komil insonlarni tarbiyalash, inson shaxsining ma'naviy-ruhiy, axloqiy kamolotini rivojlantirish va yuksaltirishda muhim o'rin tutadi. O'zbekistonda ta'lim sohasidagi islohotlarni yoshlar manfaatlarini ko'zlagan holda o'tkazish hamda xalq ta'limi, sog'liqni saqlash, sport, madaniyat, ilm-fan sohalariga doimiy e'tibor qaratgan holda amalga oshirish lozim. Kelajagi buyuk davlat bunyod etish, kelgusi avlodlarga ozod va obod Vatanni meros qoldirish borasidagi oliyjanob maqsadlar taqdiri, yoshlarning jahon ilm-fan yutuqlari va zamonaviy kasblarni nechog'lik mukammal darajada egallashlariga bog'liqdir.

Barkamol avlodni tarbiyalash esa O'zbekistonda yangi jamiyat barpo etishning eng muhim sharti hisoblanadi.

Xulosa

Ta'lim sifatini yaxshilash, samarali faoliyatini ta'minlash 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida ham o'z aksini topgan bolib, bu sohada qilingan islohotlar va o'zgarishlar besh yil ichida davlat siyosatida ustuvorlik kasb etdi. Harakatlar strategiyasining beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha amalga oshirilgan ishlar, o'zgarishlar yangi bir uyg'onishga, taraqqiyotga asos soldi. Islohotlar natijasida ta'lim dasturlarini xalqaro miqyosda uyg'unlashtirish va ta'lim jarayoniga xorijiy mutaxassislarni jalb qilish imkoniyatlari kengaymoqda, qo'shma dasturlar asosida o'qitish imkoniyatlari yaratilmoqda. Bundan tashqari, mamlakat ta'lim tizimi jahon ta'lim makoniga to'liq integratsiya qilinmoqda. Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari dadil qadam qo'yar ekanmiz Prezidentimiz asarlari va ma'ruzalaridagi bildirgan fikrlari bizga hamisha dasturilamaldir. Shu jumladan, “Yoshlarimizga munosib ta'lim berish, ularning ilm-fanga bo'lgan intilishlarini ro'yobga chiqarishimiz kerak — deya ta'kidlaydi muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev, shu maqsadda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishimiz, o'rta va oliy o'quv yurtlarining moddiy-texnika bazasini, ilmiy va o'quv jarayonlari sifatini tubdan yaxshilashimiz kerak⁴. Bizning bosh strategik maqsadimiz Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot barpo etish ekanligini anglagan holda, insonlar baxtli va farovon yashaydigan jamiyatning milliy modeli ilm-fan tomonidan nazariy asoslab berilmoqda. Xulosa qilib aytganda, ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan istiqbolli maqsad va vazifalar, o'zining dolzarbligi hamda amaliy ahamiyati bilan yuqori o'rinda turadi. Chunki ushbu sohadagi islohotlarni yanada keng ko'lamda targ'ib qilish zamon talabidir. Xususan, men tahsil olayotgan O'zbekiston Milliy universiteti ilm-fan rivoji va jamiyatimiz taraqqiyotida malakali kadrlarni va mutaxassislarni tayyorlash yuzasidan, ta'lim tizimining sifatli ekanligi jihatidan yuqori o'rinda turadi. Oliy ta'lim tizimida sifatning ortishi, salohiyatli kadrlarning yetishib chiqishi uchun amalga oshirilayotgan islohot va yangiliklarni, biz yoshlar ijobiy qabul qilamiz va qo'llab-quvvatlaymiz. Kelgusida biz ham tashabbuskorlik bilan oliygohlarimiz uchun ko'plab yangiliklar qilishni va manfaatli loyihalarni amalga oshirishni maqsad qilganmiz. Biz yoshlar bu maqsadlarni amalga oshirish yo'lida hamma kuch va imkoniyatlarimizni sarflagan holda harakat qilamiz.

Adabiyotlar:

⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Oliy Majlisga Murojaatnomasi. -T.:O'zbekiston, 2019.8-bet.

1. O.M.G`aybullayev. Milliy g`oya tarixi va nazariyasi. -T.: «Fan va texnologiya», 2019.
2. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>. Yangi O`zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi.
3. O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Oliy Majlisga Murojaatnomasi. -T.: O`zbekiston, 2019. 8-bet.